यदासीदत् तिरोभवत् चेतसोग्रहणेचिदाकारपरिणामे अक्षमंसच्चित्तंविलीयेत मनोऽपिसंकल्पात्मकम् नष्टंलीनम् तमोऽज्ञानंग्लानिर्विषादश्चभवति तत्तदातमः उत्कटमुपधारयविद्धि ॥१८॥ किंच एधमानइति इंद्रियाण्येवनिवृत्तिप्रवृत्तिमोहस्वभावानिदेवासुररक्षांसीतिज्ञेयम् यद्वा प्रसंगादाधिदैविकानांगुणानामुत्कर्षकार्याणिउक्तानीतिज्ञेयम् ॥ १९॥ गुणोत्कर्षतोऽवस्थाभेदंदर्शयति सत्त्वादिति प्रसंगान्निर्गुणावस्थामाह तुरीयंचतुर्थमवस्थांतरंनामत्रिषुजागरणादिषुसंततमेकरूपमात्मतत्त्वमेवेत्यर्थः ॥ २० ॥ गुणोत्कर्षद्वारेणतत्तत्कर्मफलनिष्ठांदर्शयति उपर्युपरीति ब्राह्मणावेदानुष्ठानयुक्ताः आब्रह्मणइतिपाठेब्रह्मलोकमभिव्याप्य आमुख्यात्स्थावरानभिव्याप्य अंतरचारिणः मनुष्याएवभवंति ॥ २१ ॥ देहादुत्क्रांतकालीनगुणोत्कर्षफलमाह सत्त्वेवृद्धेसतिप्रलीनाम्रृताः रजोलयाः रजसिप्रवृद्धेसतिलयोयेषांते एवंतमोलयाइत्यपि निर्गुणाइत्यत्रतुलयशब्दानुपा

सीदच्चित्तंविलीयेतचेतसोग्रहणेऽक्षमम् ॥ मनोनष्टंतमोग्लानिस्तमस्तदुपधारय ॥ १८॥ एधमानेगुणेसत्त्वेदेवानांबलमेधते ॥ असुराणांचरजसितमस्युद्धवरक्षसाम् ॥ १९॥ सत्त्वाज्जागरणंविद्याद्रजसास्वप्नमादिशेत् ॥ प्रस्वापंतमसाजंतोस्तुरीयंत्रिषुसंततम् ॥ २० ॥ उपर्युपरिगच्छंतिसत्त्वेनब्राह्मणाजनाः ॥ तमसाऽधोऽधआमुख्याद्रजसांऽतरचारिणः ॥ २१ ॥ सत्त्वेप्रलीनाःस्वर्यांतिनरलोकंरजोलयाः ॥ तमोलयास्तुनिरयंयांतिमामेवनिर्गुणाः ॥ २२॥ मदर्पणंनिष्फलंवासात्त्विकंनिजकर्मतत् ॥ राजसंफलसंकल्पंहिंसाप्रायादितामसम् ॥ २३ ॥ कैवल्यंसात्त्विकंज्ञानंरजोवैकल्पिकंचयत् ॥ प्राकृतंतामसंज्ञानंमन्निष्ठंनिर्गुणंस्मृतम् ॥ २४ ॥ वनंतुसात्त्विकोवासोग्रामोराजसउच्यते ॥ तामसंद्यूतसदनंमन्निकेतंतुनिर्गुणम् ॥ २५॥

दानाज्जीवंतोऽपिनिर्गुणाश्चेन्मामेवयांतीत्यर्थः ॥ २२ ॥ इदानींगुणोत्कर्षकृतमेवतत्तत्फलसाधनकर्मत्रैविध्यमाह मदर्पणंमत्प्रीत्युद्देशेनकृतंनिष्फलंकेवलंदासभावेनैवकृतंयन्निजकर्मइत्यादितत्सात्त्विकंफलंसंकल्प्यतेयस्मिन्तत् हिंसाप्रायंहिंसोद्देशेनकृतंहिंसाबहुलंच आदिशब्दात् दंभमात्सर्यादिकृतम् ॥२३॥ इदानींसगुणनिर्गुणभेदेनज्ञानादीनांचातुर्विध्यमाह कैवल्यंदेहादिव्यतिरिक्तात्मविषयं वैकल्पिकंदेहाद्यव्यतिरिक्तात्मविषयं यत्तद्रजःराजसंप्राकृतंबालमूकादिज्ञानतुल्यम् मन्निष्ठंपरमेश्वरविषयम् ॥ २४॥ वनंविविक्तत्वात्सात्त्विकोवासः भगवन्निकेतनंतुसाक्षात्तदाविर्भावान्निर्गुणंस्थानम् ॥ २५ ॥